

időhöz kötött, relatív és potenciálisan esendő.” Számos módon és szinten a koper-nikuszi–newtoni rendszer alkalmazható marad, és bizonyos korlátozott szinten igaz is. Ezzel szemben Descartes eszménye a tudományos módszerről, az objektivitásról, a *cogito, ergo sum*-ról nem. Ezt kísérli meg átfogalmazni Lukacs a következőképpen: „*sum, ergo cogito – vagy még inkább, sum, ergo cogito, ergo sum. Létezem, tehát gondolkodom, és gondolkodásom tudatossága ad újabb dimenziót létezésemnek.*” Az ember, törekénységével, esendőségével a legkomplikáltabb szervezet – beleértve természetesen tudatosságát, képzelőerejét – az egész világegyetemben. „*A csoda, ebben a hideg és rémisztő univerzumban, a mi meleg földünk, a csoda, ezen a világon, a mi emberi létezésünk.*” Így, könyve végén nem tudja elkerülni Lukacs az Istenre való utalást. És itt megtorpan tudásunk, megértésünk, képzeletünk is. „*Nem tudjuk tudományosan – vagy logikailag – »bizonyítani«, hogy Isten létezik. De nem tudjuk bizonyítani Isten létezésének lehetetlenségét sem: mert az egész világegyetemben talán az Isten szó jelentése az egyetlen olyan jelentés, amely tudatunktól függetlenül létezik.*” ... „*Hogyan hiszek? – amivel a huszadik században minden őszintén hívő embernek szembe kell néznie. E kérdésen belül szükségképpen terjedő felismerés, hogy a vallás minőség dolga, összefügg azzal a felismeréssel, hogy az önismerethez szükségképpen hozzátartozik Isten ismerete, legalábbis bizonyos mértékben. És összefügg annak belátásával is, hogy a világot és Istent egyaránt tapasztaljuk belülről kifelé és kívülről befelé.*”

A könyv témája nem a világ vége, hanem egy korszaké. Erre kíván figyelmeztetni. Műfaja az esszé, azaz próbálkozás a józan ész használatára. A szerző olvasói józan eszéhez folyamodik: „*Kérem őket, hogy gondolkodjanak – igen, a történelem jelenlegi szakaszában –, és csak remélni tudom, hogy egyesek számára könyvem zenéjéből kihallatszik az igazságnak legalább valami halvány visszhangja.*”

(Lukacs, John: Egy nagy korszak végén. Ford. M. Nagy Miklós. Bp., Európa, 2005. 214 p.)

Poprády Géza

Budapesti középiskolai tanárok olvasási és könyvvásárlási szokásai

Péterfi Rita szociológus – miután felmérte a 20 és 30 év közötti magyar fiatalok olvasási és könyvvásárlási szokásait* – 2011 tavaszán végezte el azt a vizsgálatot, amelyről „*Befolyásos*” emberek: a pedagógusok és a könyvek című kötetében szá-

* Péterfi Rita: A Harry Potter-nemzedék és a könyvek. A fiatalok olvasási és könyvolvasási szokásairól 2010-ben. Budapest, Hatágú Síp Alapítvány, 2010. 42. p. Ism: Nagyvárad Enikő: Friss kutatás magyar fiatalok olvasási és könyvvásárlási szokásairól. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2010. 12. sz. 60–64. p.

mol be. A szerző a Hatágú Síp Alapítvány által kezdeményezett kutatásában budapesti középiskolai tanárok** olvasási és könyvvásárlási szokásait vizsgálja.

A Gutenberg János Könyvkereskedelmi Szakközépiskola diákjai a főváros 21 kerületének 50 középiskolájában 300 pedagógust (72% nő, 28% férfi; az átlagéletkor 42,8 év) kerestek fel. A kutatás kérdőíve „Kérdőív pedagógusok könyvolvasási- és vásárlási szokásairól” címmel a kötet mellékletében található meg.

A *könyvolvasás* tekintetében a szerző megállapítja, hogy a megkérdezettek 58 százaléka rendszeres olvasó, azaz havonta legalább egy könyvet elolvas. Leginkább a klasszikus szerzők műveit kedvelik (74,3%), legkevésbé a fantasztikus (21,3%) és az ezoterikus (14,0%) irodalmat. A legkedvesebb szerzők listájának élén mindkét nemnél azonos szerzők: Mikszáth Kálmán, Wass Albert és Dosztojevszkij áll. A hölgyeknél Szabó Magda, Márai Sándor és García Márquez, a férfiaknál Rejtő Jenő és Asimov került még a leginkább kedvelt szerzők közé. A legmeghatározóbb olvasmányélmények összesített listájának első öt helyén az alábbi művek szerepelnek: Márquez: *Száz év magány* (15 szavazat); Gárdonyi Géza: *Egri csillagok* (11 szavazat); Bulgakov: *A Mester és Margarita* (11 szavazat); Tolkien: *A Gyűrűk Ura* (11 szavazat); Szabó Magda: *Abigél* (10 szavazat). A jelenleg vagy legutóbb olvasott könyvek lenyűgözően bőséges, sokszínű listájának élére három mű került: Szabó Magda: *Régimódi történet*; Ken Follett: *A titánok bukása*; Tolsztoj: *Háború és béke*. A megkérdezett pedagógusok többsége a könyvbeszerzés forrásaként a vásárlást (32%) jelölte meg.

A *sajtóolvasás* tekintetében megállapítja a szerző, hogy a pedagógusok 86 százaléka rendszeresen olvas nyomtatott sajtótermékeket. A legkedveltebb napilapok (a nyomtatott és az elektronikus sajtótermékeket együtt vizsgálva) összesített rangsorának élére a *Magyar Nemzet* került, második a *Népszabadság*, harmadik az ingyenes *Metropol*, negyedik az *origo.hu*, ötödik az *index.hu*. A hetilapok összesített listáját a *HVG* vezeti, majd az *Élet és Irodalom*, a *Nők Lapja*, a *Magyar Narancs* és a *Heti Válasz* következik. A folyóiratok összesített kedveltségi listáján az első a *National Geographic*, a második a *História*, harmadik a *Rubicon*, negyedik a *Természet Világa*.

A mintában szereplő pedagógusok csupán 17 százaléka nyilatkozott úgy, hogy egyáltalán nem *televíziózik*. A televíziót nézők közül a megkérdezettek 50 százaléka naponta teszi ezt, 30 százalék hetente; havonta vagy még ennél is ritkábban 4 százalék.

A *számítógép- és internethasználat* esetében a szerző kiemeli, hogy a pedagógusok 83 százaléka esetében „... ez már beépült a rendszeres, napi tevékenységek sorába, s a 13%-nyi kisebbség is hetente több alkalommal használja a számítógépet.” (22. p.)

A *családi könyvtárak* jellemzői között nem okozott meglepetést, hogy valamennyi pedagógus úgy nyilatkozott, hogy van otthon könyve. 500 kötet feletti házikönyvtárról számolt be a megkérdezettek 65 százaléka, csupán egy százalék adta azt a választ, hogy 1–50 közötti kötettel rendelkezik.

** A debreceni Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola, Zeneiskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény 15 pedagógusa által kitöltött kérdőívek elemzésével a szerző önálló fejezetben („Zenepedagógusok és az olvasás”, 40–42. p.) foglalkozik.

A *könyvtárakkal való kapcsolat* elgondolkodtató: az adatfelvétel idején a megkérdezettek több mint fele (59%) volt könyvtári tag, ugyanakkor 24 százalék több könyvtárban való aktív tagságról számolt be. A pedagógusok egy százaléka soha sem volt tagja semmilyen könyvtárnak. 40 százalék egykor rendelkezett könyvtári tagsággal, jelenleg viszont nem. Az aktív tagok könyvtárhasználati gyakoriságára az alábbi adatok jellemzőek: a legtöbben – 24 százalék – havonta járnak könyvtárba. 10 százalék hetente, 8 százalék hetente többször, 10 százalék negyedévente, 4 százalék félévente, 6 százalék még ennél is ritkábban látogat el könyvtárba.

Mi jellemzi a *könyveszerzést*? A keresett könyvről való értesülés forrás szerinti megoszlása a következő: barát, ismerős ajánlásából 75 százalék; az interneten olvasott róla 70 százalék; könyves lapokból, folyóiratokból 40 százalék; napilapok, hetilapok, folyóiratok könyvkritikájából 38 százalék; könyvkiadók prospektusából 38 százalék; rádióban elhangzott könyvismertetésből 22 százalék; könyvesbolti hirdetőtáblákról 20 százalék; utcai plakátról 17 százalék; televíziós reklámból 9 százalék. A vásárlások helyszínének kiválasztását leginkább a könyv ára határozza meg, azaz a legfőbb szempont, hol lehet a keresett könyvet a legolcsóbban, például kedvezménnyel beszerezni. A megkérdezettek körében a legnépszerűbb könyvvásárlási helyszín a nagy könyvesbolti hálózatok egy-egy üzlete.

A megkérdezettek 40 százaléka látogatja a *könyvszakma rendezvényeit*: a legtöbben (33%) az Ünnepi Könyvhétre látogatnak el.

A *vásárlói elégedettség*re rákérdezve kiderült, hogy a pedagógusok az antikváriumokkal a legelégedettebbek (a könyvesbolti személyzetet az alábbi szempontok alapján értékelték: segítőkészség; tájékozottság; udvariasság; tapintatosság; kínálat más lehetőséget). Megállapítható, hogy a nagyobb hálózatok boltjai többnyire az elégedettségi lista végére kerültek (pl. Libri, Alexandra).

A kutatás érdekes kérdésköre *az olvasás és a család* kapcsolatát térképezte fel. A szerző megállapítja, hogy a legtöbb pedagógus körbeveszi gyerekeit az olvasást támogató tevékenységekkel, pl. mesélés, közös könyvtárba vagy könyvesboltba járás, különféle sajtótermékek előfizetése. A szerző megállapítja, hogy „... *minél nagyobb számban találhatók az otthoni könyvespolcokon könyvek, annál nagyobb a valószínűsége annak, hogy az adott személy saját gyerekeivel könyvtárba is járni fog.*” (39. p.)

A kérdőíves vizsgálat keretében rákérdeztek *az órákra történő felkészülésre* (időtartamára, módjára), valamint az olvasás, a könyv- és könyvtárhasználat megszerettetésére irányuló egyéni módszerekre is. Kiemelésre kerültek a leggyakoribb módszerek, valamint élvezetes ízelítőt kapunk a pedagógusok kreativitását, elhivatottságát tükröző egyedi megoldásokból is.

A szerző összegzésében megállapítja, hogy a felmérés adatai – valószínűsíthetően pozitív irányban – eltérnek az országos átlagtól.

(Péterfi Rita: „Befolyásos” emberek: a pedagógusok és a könyvek. Budapest, Hatágú Síp Alapítvány, 2011. 53 [10] p.)

Nagyvárad Enikő